

Organizacje pozarządowe w szkole

Grzegorz Całek

Współpraca szkoły z organizacjami pozarządowymi może przyczynić się do wzbogacenia oferty placówki o nowe formy pracy i treści, które wspomogą szkołę w wychowaniu dzieci i młodzieży lub zapewnią interesujące zajęcia dla uczniów, którzy spędzają godziny w świetlicy szkolnej.

Co kryje się pod pojęciem „organizacja pozarządowa”? Drużyna harcerska, która organizuje w szkole zbiórki raz w tygodniu? Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, która w styczniu każdego roku ma w szkole swój sztab? A może klub sportowy prowadzący zajęcia judo? Wszystkie te przykłady są dobre, ale w niewielkim stopniu dają nam pojęcie o tym, czym są organizacje pozarządowe.

DEFINICJA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Funkcjonują różne określenia związane z organizacjami pozarządowymi: „organizacje społeczne”, „organizacje non profit” albo też określenia odnoszące się do całej grupy tego typu podmiotów: „sektor pozarządowy” czy „trzeci sektor”. Definicję tych organizacji znajdziemy w art. 3 ust. 2 *Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Czytamy w nim, że są to organizacje niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych oraz niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej, które zostały utworzone na podstawie przepisów ustaw. Powyższa definicja odnosi się do klasycznego podziału gospodarki na trzy sektory: sektor publiczny, w którym mieszczą się m.in. ministerstwa, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie publiczne, sektor komercyjny, np. spółki prawa handlowego, i wreszcie sektor pozarządowy.

Taki sposób definiowania ma jednak zasadniczą wadę. Do trzeciego sektora wlicza wszystkie podmioty, które nie należą do dwóch pierwszych, co powoduje, że zawiera on różnego

rodzaju podmioty, które czasem – poza przynależnością do tego samego sektora gospodarki – nie mają ze sobą nic wspólnego. W trzecim sektorze będziemy mieli zatem dobrze nam znane ze współpracy ze szkołami organizacje: stowarzyszenia (np. Związek Harcerstwa Polskiego), fundacje (np. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy), uczniowskie kluby sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej, szkolne kluby PCK czy ochotnicze straże pożarne. Do sektora pozarządowego zalicza się także inne podmioty, np. koła gospodyń wiejskich, izby rzemieślnicze, związki pracodawców, związki zawodowe, izby komornicze, izby lekarskie, koła łowieckie, samorządy studenckie, a nawet partie polityczne. Wszystkie one są podmiotami należącymi do trzeciego sektora.

Warto jeszcze wspomnieć o szczególnym rodzaju organizacji pozarządowych – organizacjach pożytku publicznego, które spełniają szereg dodatkowych warunków (np. działają minimum dwa lata, mają wewnętrzne władze kontrolne) i sędownie uzyskały ten status. Organizacje te są uprawnione do otrzymywania 1 proc. podatku dochodowego od osób fizycznych. Z wymienionych wcześniej będą nimi: Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Związek Harcerstwa Polskiego czy Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP, do którego przynależą lokalne OSP.

ZASADY WSPÓŁPRACY

Podstawowe zasady współpracy szkół z organizacjami pozarządowymi reguluje *Ustawa Prawo oświatowe*. Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej regulacji system oświaty wspierają organizacje

Nie ma żadnych ograniczeń, jeśli chodzi o formę prawną współpracujących ze szkołą organizacji, te bowiem, które zostały wskazane w przepisach, stanowią jedynie przykład mający odzwierciedlać intencję ustawodawcy. Trzeba jednak pamiętać, że na terenie szkoły nie może być prowadzona żadna działalność polityczna, niezależnie od przyjętej przez organizację polityczną formuły prawnej. Zastrzeżenie to wydaje się istotne o tyle, że spora część tzw. młodzieżówek partyjnych działa właśnie w formie stowarzyszenia. Ocena tego, czy organizacja rzeczywiście wzboga-

ca działania szkoły we wskazanym przez regulację zakresie, należy do dyrektora szkoły. Obowiązkiem dyrektora szkoły jest uzyskanie od rady rodziców pozytywnej opinii w sprawie podjęcia działalności w szkole określonej organizacją, a następnie uzgodnienie warunków współpracy.

pozarządowe, w tym organizacje harcerskie, a także osoby prawne prowadzące statutową działalność w zakresie oświaty i wychowania. Bezpośrednie odniesienie do organizacji znajdziemy też w przepisach formułujących obowiązki dyrektora szkoły. Według art. 68 ust. 1 pkt 9 *Prawa oświatowego* dyrektor szkoły stwarza w placówce warunki do działania wolontariuszom, stowarzyszeniom i innym organizacjom, w szczególności organizacjom harcerskim, których cele statutowe to działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej tejże placówki. O znaczeniu stowarzyszeń, w szczególności organizacji harcerskich, może świadczyć zawarty w tej samej *Ustawie* art. 69 ust. 3, który mówi, że w zebraniach rady pedagogicznej mogą również brać udział, z głosem doradczym, osoby zapraszone przez jej przewodniczącego za zgodą lub na wniosek rady pedagogicznej, w tym przedstawiciele stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich.

Najważniejszy przepis określający podstawę działania organizacji pozarządowych w szkole znajdziemy w art. 86 ust. 1 i 2 *Prawa oświatowego*. Wynika z niego, że w szkole i placówce mogą działać, z wyjątkiem partii i organizacji politycznych, stowarzyszenia i inne organizacje, a w szczególności organizacje harcerskie, których cele statutowe to działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki.

WAŻNE!

Podjęcie działalności w szkole lub placówce przez stowarzyszenie lub inną organizację wymaga uzyskania zgody dyrektora szkoły lub placówki, wyrażonej po uprzednim uzgodnieniu warunków tej działalności oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii rady szkoły lub placówki i rady rodziców.

gaci działania szkoły we wskazanym przez regulację zakresie, należy do dyrektora szkoły. Obowiązkiem dyrektora szkoły jest uzyskanie od rady rodziców pozytywnej opinii w sprawie podjęcia działalności w szkole określonej organizacją, a następnie uzgodnienie warunków współpracy.

OPINIA RADY RODZICÓW

Opinia rady rodziców to bardzo ważny, choć często pomijany warunek. Czasem dlatego, że rada rodziców po prostu nie zna swoich kompetencji w tym zakresie, a czasem z winy dyrektora, który np. nie chce przedłużać całego procesu porozumiewania się z organizacją. Tymczasem jest to jedyny przypadek, w którym opinia rady rodziców jest dla dyrektora szkoły wiążąca. Bez pozytywnej opinii rady dyrektor nie może zezwolić jakiegokolwiek organizacji na działalność na terenie szkoły. Warto o tym pamiętać, aby uchronić się przed nieprzyjemnościami ze strony rodziców, organu nadzoru czy organu prowadzącego, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych, gdy na zajęciach prowadzonych przez organizację wydarzy się coś niedobrego. O konieczności uzyskania pozytywnej opinii rady rodziców warto również, ze względów praktycznych, poinformować samą organizację, by była ona świadoma przebiegu całej procedury, która może w ten sposób ulec wydłużeniu.

Partnerstwo z radą rodziców jest konieczne także ze względów merytorycznych. Trzeba bowiem pamiętać, że to przede wszystkim rodzice mają prawo i pożytek w tym, aby dokładnie zorientować się, kto, na jakich zasadach i co chce zorganizować dla ich dzieci. Wspólna praca nad dopuszczeniem do funkcjonowania w szkole organizacji pozarządowej może znacząco wpłynąć na zaufanie między radą rodziców a dyrekcją szkoły, na wytworzenie prawdziwej szkolnej wspólnoty. Przypisanie rodzicom wiodącej roli w rozmowach z organizacją pozarządową może mieć też niezwykle pozytywne skutki dla dyrektora

szkoły. Jeśli rada rodziców dokładnie sprawdzi organizację, która zamierza nawiązać współpracę ze szkołą, wówczas dyrektorowi nie pozostanie nic innego, jak tylko uzgodnić warunki współpracy i wyrazić formalną zgodę.

Optymalnym rozwiązaniem dla rozpoczęcia całej procedury jest zorganizowanie spotkania przedstawiciela organizacji z radą rodziców, w którym udział wezmą również reprezentant dyrekcji szkoły lub sam dyrektor.

PRZYGOTOWANIE DO SPOTKANIA Z ORGANIZACJĄ

Dobrze jest wspólnie z radą rodziców spisać zagadnienia i pytania, które organizacja otrzyma wcześniej, by móc przygotować się do spotkania. Buduje to zaufanie i wzajemny szacunek.

Oto przykłady zagadnień czy pytań do przygotowania:

1. Jaki jest jej status prawny (stowarzyszenie, fundacja, inny)? Jakie są jej cele i sposoby działania? Odpowiedzi na te pytania znajdziemy w statucie lub innym głównym dokumencie organizacji.
2. Kto zasiada we władzach organizacji? Z jakich źródeł finansowana jest jej działalność? O ile wcześniejsze zagadnienia dotyczyły zapisów statutowych, o tyle teraz chodzi o realizację konkretnych działań. Informacje te można samemu znaleźć w sprawozdaniach organizacji, o ile są one dostępne na jej stronie internetowej. Warto także pamiętać, że sprawozdania organizacji pożytku publicznego są dostępne w internetowej bazie sprawozdań OPP na stronie <https://niw.gov.pl/opp/sprawozdania-opp/>.
3. Czym zajmuje się organizacja? Jakie prowadzi działania i projekty? To kolejne pytania o praktykę. Odpowiedzi na nie dostarczą nam najwięcej informacji o organizacji.
4. Czy organizacja nie prowadzi działalność politycznej? Czy nie ma personalnych powiązań politycznych? Wydaje się to istotne, ponieważ pozwala uzyskać pewność, że nie będzie prowadzona w szkole jakakolwiek polityczna agitacja.
5. Jakie działania mają być podejmowane przez organizację na terenie szkoły?
6. Jakie doświadczenie w pracy z dziećmi na terenie szkoły posiada organizacja? Czy może przedstawić rekomendacje (najlepiej z ostatnich miesięcy lub ostatniego roku)?
7. Kto będzie bezpośrednio pracował z uczniami? Jakie ma wykształcenie i doświadczenie w pracy z dziećmi? Czy posiada uprawnienia specjalistyczne?
8. Ile będą kosztowały planowane działania? Kto to sfinansuje? Choć to pytania z zakresu organizacji, one także mogą być przydatne rodzicom. Przed rozpoczęciem współpracy powinno być jasne, z jakimi kosztami wiąże się uczestnictwo dzieci w proponowanych działaniach.

9. Dla kogo będą dostępne planowane działania? To też kwestia organizacyjna, ale niezwykle istotna. Należy na samym początku ustalić, kto ma brać udział w działaniach prowadzonych przez organizację i czy o udziale będą decydowały pieniądze. Czy jest to propozycja tylko dla chętnych uczniów, czy dla uczniów wszystkich, ale z wybranych klas (np. VI i VII), których program odpowiada formie realizacji projektu (np. warsztatom, prelekcjom).

Opinia rady rodziców jako ciała kolegialnego, jak każda inna jej decyzja, powinna być wyrażona w formie uchwały. Może być ona jednozdaniowa i brzmieć: rada rodziców pozytywnie opiniuje rozpoczęcie działalności w szkole stowarzyszenia X.

Obowiązkiem dyrektora jest uzyskanie od rady rodziców pozytywnej opinii w sprawie podjęcia działalności określonej organizacji w szkole.

UZGODNIENIE WARUNKÓW DZIAŁALNOŚCI

Uzgodnienie warunków działalności organizacji pozarządowej w szkole powinno mieć formę pisemną. Jednak nie musi to być wielostronicowy dokument. Wystarczy, że zapiszemy

precyzyjnie: co daje organizacja (jakie działania planuje, dla ilu uczniów, kiedy i w jakim wymiarze czasu), co ze swej strony daje szkoła (np. użycza pomieszczenia, dba o uzyskanie zgody rodziców, zbiera pieniądze) oraz jakie będą koszty współpracy (kto je ponosi i w jakiej wysokości).

WAŻNE!

Warunki współpracy (szczególnie finansowe) oraz jej zasady w dużej mierze będą zależne od rozwiązań przyjętych przez organ prowadzący szkołę. Bardzo często miasta/gminy określają ramowe zasady tej współpracy dla wszystkich podlegających placówek.

Podstawa prawna:

- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1491),
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 210 ze zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 450 ze zm.),
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 996 ze zm.).

Grzegorz Całek

Doktorant w Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, dyrektor Instytutu Inicjatyw Pozarządowych, w którym prowadzi projekty mające na celu aktywizację rodziców w placówkach oświatowych, w szczególności rozwój rad rodziców. Prowadzi szkolenia dla dyrektorów szkół i przedszkoli